

14. 6. 2017

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Náhrada nákladů řízení při víceinstančním řízení z důvodu na straně soudů a nákladů vzniklých v procesní fázi řízení

Nejvyšší soud ČR vydal koncem r. 2016 dvě zajímavá rozhodnutí k problematice přiznání náhrady nákladů řízení - připomenul postup při víceinstančním projednávání věci z důvodu nikoliv na straně účastníků řízení, nýbrž na straně soudů, ať už pro nesprávný postup v některém stupni řízení nebo při hledání autoritativního výkladu právní normy, zodpovězení dosud nevyřešené právní otázky, a dále vyřešil otázku hodnocení úspěchu ve věci za situace, kdy účastník úspěšný ve věci samé vyvolá řízení o opravných prostředcích proti rozhodnutím soudu procesního charakteru, v nichž je neúspěšný.

Podle ust. § 142 občanského soudního řádu (o. s. ř.) účastníku, který měl ve věci plný úspěch, přizná soud náhradu nákladů potřebných k účelnému uplatňování práva nebo bránění práva proti účastníku, který ve věci úspěch neměl. Měl-li účastník ve věci úspěch jen částečný, soud náhradu nákladů poměrně rozdělí, popřípadě vysloví, že žádný z účastníků nemá na náhradu nákladů právo. Jsou-li tu důvody hodné zvláštního zřetele, nebo odmítne-li se účastník bez vážného důvodu zúčastnit prvního setkání s mediátorem nařízeného soudem, nemusí soud dle ust. § 150 o. s. ř. výjimečně náhradu nákladů řízení zcela nebo zčásti přiznat.

V usnesení spis. zn. 29 Cdo 704/2016, ze dne 30. 11. 2016, Nejvyšší soud ČR připomenul, že judikatura Nejvyššího soudu a Ústavního soudu spočívá na závěrech, podle nichž základní zásadou, která ovládá rozhodování o náhradě nákladů civilního sporného procesu, je zásada úspěchu ve věci (ust. § 142 odst. 1 o. s. ř.). Ust. § 150 o. s. ř. slouží k řešení situace, v níž je nespravedlivé, aby ten, kdo důvodně hájil svá porušená nebo ohrožená práva nebo právem chráněné zájmy, obdržel náhradu nákladů, které při této činnosti účelně vynaložil. Při zkoumání, zda tu jsou důvody hodné zvláštního zřetele, soud přihlíží v první řadě k majetkovým, sociálním, osobním a dalším poměrům účastníků řízení, a to nejen účastníka, který by měl náklady řízení hradit, ale také oprávněného účastníka. Významné jsou rovněž okolnosti, které vedly k uplatnění nároku u soudu prvního stupně nebo k podání odvolání, postoj účastníků v průběhu řízení a podobně. Nepřiznání náhrady nákladů odvolacího řízení by mělo být ve srovnání s náhradou nákladů řízení před soudem prvního stupně jen zcela výjimečným a ojedinělým opatřením. A pro řešení předmětné věci zdůraznil: **Okolnost, že jednotlivé (soudní) instance měly na právní kvalifikaci věci odlišné názory, nemůže být použita pro ospravedlnění aplikace ust. § 150 o. s. ř., neboť nelze klást k tíži účastníka řízení skutečnost stojící na straně soudů.**

V usnesení spis. zn. 30 Cdo 628/2015, ze dne 20. 12. 2016, Nejvyšší soud ČR připomenul nálezu Ústavního soudu spis. zn. II. ÚS 851/07, ze dne 11. 6. 2009, ve kterém konstituční tribunál výstižně uvedl, že rozhodování o nákladech řízení se v rámci soudního řízení může jevit jako oblast podružná, což však neznamená, že nemá vliv na práva účastníků řízení, neboť významně ovlivňují úvahu o tom, zda je úsilí o ochranu práva ve svém celku účelné. Podle nálezu Ústavního soudu spis. zn. I. ÚS 2893/09, ze dne 1. 7. 2010, při rozhodování o náhradě nákladů řízení je třeba přihlížet ke všem okolnostem věci, které mohou mít vliv na stanovení povinnosti k náhradě nákladů řízení, jež účastník vynaložil k účelnému uplatňování nebo bránění práva. Úkolem soudu proto není pouze

mechanicky rozhodnout o náhradě nákladů řízení podle výsledku sporu, nýbrž vážit, zda tu neexistují další rozhodující okolnosti mající podstatný vliv na přiznání či nepřiznání náhrady účelně vynaložených nákladů či jejich části. Podle nálezu Ústavního soudu spis. zn. I. ÚS 988/12, ze dne 25. 7. 2012 lze za účelně vynaložené náklady ve smyslu ust. § 142 odst. 1 o. s. ř. považovat toliko takové náklady, které musela procesní strana nezbytně vynaložit, aby mohla řádně hájit své porušené nebo ohrožené právo u soudu. Náklady spojené se zastoupením advokátem tomuto vymezení zpravidla budou odpovídat. Tomuto pravidlu však nelze přisuzovat absolutní, bezvýjimečnou povahu; mohou se vyskytovat i situace, za nichž náklady spojené se zastoupením advokátem nebude možno považovat za nezbytné k řádnému uplatňování nebo bránění práva u soudu.

Ze samotného textu ust. § 142 odst. 1 o. s. ř. plyne, že se náhrada nákladů podle něj poskytuje v případě, že tyto náklady byly potřebné ve vztahu k účelnému uplatňování nebo bránění práva. **Byl-li podán proti procesnímu rozhodnutí soudu opravný prostředek, o němž je rozhodnuto jinak, než že soud rozhodující o opravném prostředku napadené rozhodnutí změni či zruší, zásadně nelze mít úkony účastníka, jež rozhodnutí napadl, v této fázi řízení za účelné ve vztahu k uplatňování či bránění práva. Za daných okolností dílčí fáze řízení o opravném prostředku zpravidla vyzní jako nadbytečně vedená, a náklady v této fázi vynaložené účastníkem, jenž opravný prostředek podal, budou postrádat charakter nezbytnosti a tedy i účelnosti. Sama skutečnost, že účastník řízení činil úkony, jež se projeví jako neúčelné ve vztahu k uplatňování či bránění práva, samozřejmě neznamená, že by v řízení postupoval neřádě, což by vedlo k separaci nákladů řízení dle § 147 o. s. ř. [1]**

V případě v řízení takto vzniklého „procesního appendixu“ lze náklady této fáze řízení procesně úspěšnému účastníku přiznat zásadně jen tehdy, byl-li úspěšný též v uvedené dílčí fázi řízení (tedy podal-li úspěšně opravný prostředek, či naopak čelil-li opravnému prostředku, který byl neúspěšně podán protistranou). V případě, že procesně úspěšný účastník v dané fázi řízení neuspěje, soud mu náhradu nákladů v ní vynaložených zásadně nepřizná. Dle ust. § 142 odst. 1 o. s. ř. se totiž náhrada nákladů řízení nepřiznává účastníku, který neměl ve věci úspěch, z čehož plyne, že soud náklady uvedené fáze řízení nepřizná účastníkovi, jenž nebyl v takové fázi procesně úspěšný. Uvedený výklad ust. § 142 odst. 1 o. s. ř. je souladný s principem úspěchu ve věci a lépe odpovídá též účelům nákladů řízení, neboť vede účastníky řízení (též ty, kteří oprávněně očekávají procesní úspěch) k vyšší odpovědnosti ohledně činěných procesních úkonů, a směřuje tedy k naplňování zásady procesní ekonomie. Je též zachován princip, že procesně neúspěšný účastník je sankcionován za to, že druhá (úspěšná) strana musí bránit svá práva u soudu; procesně neúspěšný účastník již ovšem není postihován za představy procesně úspěšného účastníka ohledně způsobu vedení řízení, jejichž správnost se v řízení nepotvrdila.

Richard W. Fetter

[1] Účastníku řízení nebo jeho zástupci může soud uložit, aby hradili náklady řízení, které by jinak nebyly vznikly, jestliže je způsobili svým zaviněním nebo jestliže tyto náklady vznikly náhodou, která se jim přihodila.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Vybrané otázky poskytování zdravotních služeb na dálku](#)
- [DEAL MONITOR](#)
- [„Za každou kauzou je živý příběh“](#)
- [Ombudsman na Maltě - základní parametry a role. A v čem bychom se mohli poučit i my v Česku?](#)
- [DEAL MONITOR](#)
- [DEAL MONITOR](#)
- [Rozhovor s JUDr. Veronikou Janoušek Rudolfovou, samostatnou advokátkou specializující se na sportovní právo](#)
- [DEAL MONITOR](#)
- [DEAL MONITOR](#)
- [DEAL MONITOR](#)
- [Fotbaloví agenti vs. FIFA ve světle stanoviska generálního advokáta Soudního dvora Evropské unie](#)